

Wie ben ik, wie is God Exodus 3.1-15

Rev Dr Jos M. Strengholt
Arnhem-Nijmegen 2020

De afgelopen maanden heb ik wat tijd besteed aan onderzoek naar de familielijn van mijn moeder. Haar achternaam is Lips. Dat is waarschijnlijk een verkorting van een naam als Lippens. Maar die naam Lips gaat ver terug in Brabant.

De verste voorouder die ik kon vinden, was een man genaamd Rombout Lips, begraven in Bavel bij Breda. Het voelde bijzonder om mijn familie terug te kunnen volgen tot ongeveer 1390. Dat is negentien generaties terug.

Toen drong het vorige week ineens tot mij door — ik ben soms wat traag — hoe totaal nutteloos en mannelijk georiënteerd deze zoektocht eigenlijk was. Want mijn moeder had twee ouders. Die hadden vier ouders. Die vier hadden acht ouders. En als ik dit negentien generaties terug volg, kom ik uit bij honderdduizenden voorouders.

Het verhaal van Mozes vandaag gaat ook over een naam. Hij wil de naam van God weten.

1. Het is onmogelijk God te zien

Vandaag treffen we Mozes aan, helemaal alleen in de woestijn van de Sinaï. Nou ja, samen met zijn schapen. Dat is eigenlijk het beste bewijs dat hij de cultuur van Egypte had afgewezen en die van zijn Hebreeuwse voorouders had omarmd. Want voor de Egyptenaren was het hoeden van schapen iets vernederends.

Plotseling wordt Mozes geconfronteerd met God. Het verhaal dat we hebben gelezen is wat onduidelijk over wie Mozes nu eigenlijk ontmoet, want hij zag vuur, en in dat vuur de Engel van God, en vervolgens lezen we dat Mozes door God Zelf wordt aangesproken.

Wat gebeurt hier? Ja, het is God Zelf. Maar wij weten allemaal: niemand kan God zien en leven. Mozes ontmoet God dus in een vorm waarmee mensen kunnen omgaan. Een boodschapper. Maar toch: God.

Onze taal — of misschien onze verbeelding — schiet hier tekort.

De verschijning van God was zo overweldigend dat Mozes wegkeek. Het was te veel voor hem.

In Egypte was Mozes gewend omringd te zijn door de goden van Egypte. Overal stonden beelden. Die waren gemakkelijk om naar te kijken. Mooi, kleurrijk, door mensen gemaakt. Beheersbaar.

Wij hebben ook de neiging om onze God beheersbaar te maken. We willen het goddelijke kunnen hanteren. In de hand hebben. Naar onze hand zetten.

Ik wil daar niet al te negatief over doen. Het is normaal. Als je nadenkt over God, over Hem spreekt of tot Hem bidt, dan heb je iets nodig om je op te richten.

Maar het eerste gebod dat God aan Mozes gaf, was:

“U zult voor uzelf geen gesneden beeld maken.”

Dat heeft zelfs te maken met beelden in ons denken. We zijn altijd geneigd God begrijpelijker te maken dan Hij werkelijk is. Paulus zegt over God aan Timotheüs:

“Die alleen onsterfelijkheid bezit en een ontoegankelijk licht bewoont, Die geen mens gezien heeft of zien kan.” — 1 Timotheüs 6:16.

Zodra je God probeert te beschrijven of voor te stellen in Zijn wezen, beperk je Hem. Je stopt Hem in een hokje. Maar Hij is niet beperkt. Hij is eeuwig. We kunnen hem niet omvatten - integendeel, Hij omvat heel onze werkelijkheid.

En toch gaat deze God met mensen om. Hij zwijgt niet. Alle mensen kunnen iets van Zijn grootheid zien in de schepping. Maar Hij openbaart Zich ook persoonlijk.

Wanneer Paulus spreekt tot de Griekse filosofen in Athene, zegt hij:

"Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en bestaan wij; zoals ook enkelen van uw dichters gezegd hebben: Want wij zijn ook van Zijn geslacht. Wij nu, die van Gods geslacht zijn, moeten niet denken dat de Godheid gelijk is aan goud, zilver of steen, een product van de kunstzinnigheid en gedachten van een mens."— Handelingen 17:28-29.

Dat vat de spanning goed samen. Wij leven omgeven door God, God is dichtbij ons. Hij heeft ons gemaakt. Hij is nooit ver weg. Maar we kunnen Hem niet vatten in een beeld — niet in steen, en ook niet in onze gedachten.

Hij is onvoorstelbaar. En tegelijk dichter bij jou dan jij bij jezelf bent.

Die spanning moeten we bewaren in ons geloof. God is dicht bij je, maar je kunt Hem bevatten.

God is onkenbaar, maar Hij maakt Zichzelf bekend. En dat doet Hij bij Mozes op een heel tastbare manier: Hij geeft Mozes een opdracht.

Mozes moet teruggaan naar Egypte. Hij moet de farao ontmoeten. Hij moet de kinderen van Jakob uit Egypte leiden.

Wat zou jouw reactie zijn? “Prima God, ik ga meteen?”

Mozes zegt: maar eh... “wie ben ik?”

En vervolgens zegt Mozes: en “Wie bent U eigenlijk? Wat is Uw Naam?”

Mozes wil een naam. Een definitie. Duidelijkheid. Met welke God heb ik van doen.

“God, als ik naar mijn volk in Egypte ga, zullen zij willen weten wie U bent. Wat is Uw Naam? Wilt U iets preciezer zijn?”

De Egyptenaren hadden meer dan tweeduizend goden. Met beelden. Met namen. Met duidelijkheid.

In die context is de vraag van Mozes heel begrijpelijk. Maar zodra het gaat om de God van hemel en aarde te definiëren, komt er direct weerstand van de kant van God Zelf.

2. Het is onmogelijk God te definiëren

Wanneer Mozes aandringt om Gods Naam te weten, zegt God: JAHWEH.

“IK BEN DIE IK BEN.” — Exodus 3:14.

Israël heeft de naam Jahweh behandeld als een eigennaam voor God.

“De Egyptenaren hebben Hapi, de god van de Nijl; de Germanen hebben Wodan; de Grieken Aphrodite; de Romeinen Mercurius... maar wij Israëlieten hebben onze Jahweh.”

Joden spreken die Naam nooit uit, omdat zij die te heilig achten. Maar eigenlijk is het niet echt een gewone naam. Het is eerder een beschrijving.

Mozes zegt: “Ik kan dit niet.” Maar geef me alstublieft uw Naam.”

Maar God geeft geen naam. Hij lijkt bijna geïrriteerd te antwoorden:

'Waarom maak je je zo druk om wie jij bent? Of jij dit wel kan? En wat maak jij je druk over een naam? Ik ben Die Ik ben, en daar moet je het mee doen.'

Dat is ongeveer de betekenis van Jahweh. Niet zozeer een naam, maar een omschrijving.

En waarom wil God niet gewone godennaam hebben? Waarom geen sticker met Zijn Naam daarop?

Omdat een eigennaam suggereert dat Hij begrensd kan worden. Dat je naar Hem kunt wijzen en zeggen: “Daar is Hij.”

En als je God in een denkbeeldig hokje kunt stoppen, kun je Hem ook manipuleren. Zoals de Egyptenaren deden met hun goden via magische rituelen. Maar daarvoor moest je wel een naam hebben.

Onze God staat daar ver boven. Hij laat Zich niet manipuleren.

En eigenlijk hoeft dat ook niet. Want Zijn nabijheid bij jou is geen willekeurige daad van Hem, gebaseerd op veel manipulatie, hard bidden, goede daden doen... Zijn nabijheid bij jou heeft te maken met Zijn wezen.

God zegt als het ware tegen Mozes:

“Waarom vraag je naar Mijn Naam? Ik ben God! De Enige! Alles wat bestaat, bestaat door Mij! Ik ben er altijd ”

Kerkvader Hilarius van Poitiers (300–368) schreef:

Ik werd vervuld van bewondering over zo'n heldere omschrijving van God, die sprak over de onbegrijpelijke natuur in woorden die het meest passend zijn voor ons menselijk begrip. Men weet dat er niets is dat meer kenmerkend is voor God dan het bestaan zelf. (Over de Drie-eenheid 1.5)

Maar er is discussie onder bijbelwetenschappers: verwijst deze naam inderdaad naar het eeuwige bestaan van God? Dat is namelijk een nogal filosofische interpretatie.

Veel geleerden, onder wie ook Joodse geleerden, denken dat het niet zozeer een algemene beschrijving is van Gods eeuwige wezen, maar veel meer een beschrijving van Gods aanwezigheid bij zijn volk, bij ons.

Everett Fox, een Joodse vertaler van het boek Exodus, suggereert dat Jahweh betekent: "Ik zal er zijn."

Dit sluit sterk aan bij het feit dat de Bijbel niet zozeer spreekt over het wezen van God, over zijn essentie, maar veel meer over zijn daden. Over God die er voor jou is. En die voor jou handelt.

Dat past goed bij de Bijbel. Die spreekt minder over Gods wezen en meer over Zijn daden. Over God Die er voor je is. Die handelt voor jou.

Ben je bang voor wat God van je vraagt?

Voel je je onbekwaam?

Ben je angstig?

Ik ben Jahweh.

Ik zal er zijn.

Met jou.

3. De God Die handelt voor Zijn volk

De Naam Jahweh moet gezien worden in de context van de behoefte, de nood, van Mozes en Israël.

Israël roept om hulp. En God openbaart Zich als Degene Die er altijd is. Dat laat Zijn verbondstrouw zien. God is wie Hij is: altijd dichtbij om je te steunen, te dragen en te zegenen.

Probeer God niet te begrijpen in Zijn wezen. Zie Hem in Zijn daden.

Kijk hoe prachtig, hoe poëtisch, God Zijn handelen beschrijft:

"Ik heb duidelijk de onderdrukking van Mijn volk gezien." — Exodus 3:7. Let erop dat God zegt: "Mijn volk." Hij zorgt voor hen.

"Ik heb hun roepen gehoord." Je gebeden zijn niet vergeefs. God hoort.

"Ik ken hun leed." Hij weet wat er in ons leven gebeurt. Niet alleen als feitenkennis, maar als Iemand Die erbij is. Die het verdriet deelt.

"Daarom ben Ik neergedaald om het te redden, om ze naar een land overvloed van melk en honing te brengen." — Exodus 3:8.

Als jij net als Mozes denkt: “Wie ben ik nou allemaal?,” dan is mijn advies, sta daar niet te veel bij stil.

Jouw naam bepaalt niet wie je bent.

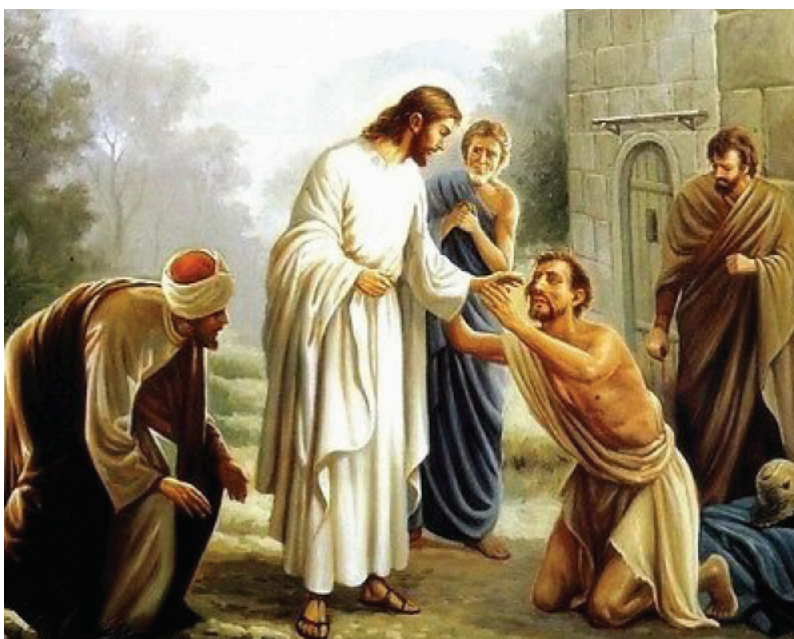
Je zonden uit het verleden bepalen je niet.

Je verkeerde keuzes van vandaag of morgen bepalen je niet.

Het meest bepalende in jouw leven is dat God voor jou zorgt.

Dat beantwoordt niet al je persoonlijke vragen. Maar het bepaalt wel wie je bent.

Wanneer Gods volk in nood is — wanneer jij in nood bent —

Hij ziet.

Hij hoort.

Hij kent.

Hij komt.

En zoals God eens bekendstond als de God van Abraham en zijn nageslacht, zo kennen wij Hem nu als onze God.

De Naam Jahweh wordt in het Nieuwe Testament nauwelijks meer gebruikt. Alleen in de Openbaring van Johannes horen we nog een echo van die naam wanneer viermaal het woord “Halleluja” klinkt.

Hallel betekent 'prijst' en Jah is verkorting van Jahweh. Hallelujah - prijst Jahweh.

Conclusie

Wat is dan de Naam van onze God?

Wij kunnen Hem niet definiëren. Maar wij spreken over Hem zoals Hij Zich openbaart: in daden vol liefde, rechtvaardigheid en goedheid.

Zijn Naam is: De Aanwezige, Degene Die komt om te helpen.

En het hoogtepunt daarvan zien wij in Jezus Christus.

“Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond.” — Johannes 1:14.

Dat was werkelijk God Die neerdaalde om ons te redden.

Sinds de komst van Gods Zoon kennen wij God als de Vader van Jezus Christus.

En omdat Hij de Vader van Jezus Christus is, is Hij ook de Vader van allen die bij Jezus Christus horen.

God wil gekend zijn als de God Die aanwezig is. Die altijd bij je is.

Denk aan Immanuel:

“God met ons.”

Hij ziet.

Hij hoort.

Hij kent.

Hij komt.

Voor jou. Voor ons allemaal.

+ In de naam van de Vader en van de Zon en van de Heilige Geest. Amen.